УДК 351:352:614.8
DOI: https://doi.org/10.17721/3041-1912.2025/4-2/10

Анатолій РАЧИНСЬКИЙ, д-р наук з держ. упр., проф.
ORCID ID: 0000-0001-9888-6978
e-mail: anatolii.rachynskyi@knu.ua
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

Аліна КУЗЬМИЧ, д-р філософії з галузі знань "Публічне управління та адміністрування"
ORCID ID: 0000-0003-0848-5682
e-mail: Alinakuzmich28@gmail.com
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

БЕЗПЕКА ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ЯК ІНТЕГРОВАНИЙ ОБ'ЄКТ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА МЕХАНІЗМИ ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Вступ. *Досліджено проблематику забезпечення безпеки територіальних громад як інтегрованого об'єкта публічного управління, що формується в умовах високої невизначеності, багатовимірних загроз і трансформації управлінських підходів. Особливу актуальність наукової роботи зумовлено сучасними викликами воєнного часу, що посилюють значення територіальних громад як ключових суб'єктів забезпечення стійкості, функціонування критичної інфраструктури та відновлення територій.*

Метою статті є обґрунтування теоретичних засад і розроблення інтегрованої моделі публічного управління безпекою територіальних громад в умовах сучасних викликів на основі узагальнення наукових підходів й аналізу емпіричних даних.

Методи. *Використано формально-логічний, термінологічний аналіз, системний метод, порівняльний аналіз і наукове узагальнення, інституційний та соціоцентричний підходи, емпіричний аналіз, метод моделювання.*

Результати. *Показано, що безпека територіальних громад трансформується у багаторівневу систему публічного управління, що формується під впливом взаємодії інституційних, соціальних, економічних та інфраструктурних чинників. Обґрунтовано, що децентралізація та воєнні виклики посилили роль громад як ключових суб'єктів забезпечення стійкості та кризового реагування.*

Встановлено формування інтегративної парадигми безпеки, яка поєднує інституційний, соціоцентричний і резилієнтнісний підходи, що дає змогу розглядати безпеку як динамічний процес управління ризиками та розвитком територій. Емпіричний аналіз підтвердив високий рівень складності безпекового середовища, зумовлений інфраструктурними руйнуваннями, демографічними змінами, економічними втратами й енергетичними ризиками.

Розроблено інтегровану багаторівневу модель забезпечення безпеки територіальних громад, що базується на поєднанні вертикальної та горизонтальної координації, а також охоплює аналітичний контур як основу управління на основі даних. Доведено, що її реалізація забезпечує перехід до проактивного, адаптивного управління та підвищує ефективність ухвалення рішень у сфері безпеки.

Висновки. *Обґрунтовано, що ефективне забезпечення безпеки територіальних громад можливе за умови впровадження інтегрованої моделі публічного управління, яка базується на міжсекторальній взаємодії, використанні аналітичних інструментів і підвищенні інституційної спроможності. Результати дослідження розширюють теоретичне розуміння безпеки як інтегрованого процесу управління та створюють підґрунтя для розроблення практичних механізмів підвищення стійкості територій в умовах сучасних викликів.*

Ключові слова: *безпека територіальних громад, публічне управління, інтегроване управління, резилієнтність, децентралізація, управління ризиками, місцеве самоврядування, кризове управління, соціальна стійкість, інституційна спроможність.*

Вступ

Актуальність дослідження. У сучасному нестабільному, високоризиковому та турбулентному середовищі публічного управління традиційні підходи до забезпечення безпеки територіальних громад уже не забезпечують належного рівня ефективності. Поглиблення кризових явищ, зумовлених повномасштабною війною, руйнуванням інфраструктури, демографічними зрушеннями й економічною нестабільністю, актуалізує необхідність переосмислення підходів до управління безпекою на локальному рівні. Територіальні громади в сучасних умовах постають не лише адміністративними одиницями, а ключовими суб'єктами забезпечення стійкості, життєздатності та відновлення територій, що формує запит на нові інтегровані моделі публічного управління.

В умовах воєнних викликів українське суспільство демонструє високий рівень адаптивності та самоорганізації, що виявляється в діяльності органів місцевого самоврядування, громадських інституцій і бізнесу. Водночас безпекове середовище територіальних громад характеризується багатовимірністю загроз – від воєнних та енергетичних до соціально-економічних і гуманітарних, що потребує комплексного управлінського реагування. Попри зростання уваги до проблематики безпеки, наявні підходи часто залишаються фрагментарними та не забезпечують цілісного бачення механізмів її формування та підтримання.

Питання безпеки територіальних громад розглянуто у працях вітчизняних науковців, зокрема М. Шкільняка, В. Якобчука, М. Волосюка, А. Терент'євої, А. Мокія та інших, що акцентують увагу на інституційних, соціальних й управлінських аспектах цього явища. Водночас у сучасному науковому дискурсі безпека дедалі частіше трактується як інтегрований процес, що охоплює взаємодію різних секторів і рівнів управління, а також здатність територіальних систем до адаптації та відновлення.

Незважаючи на значний науковий інтерес до проблематики, питання формування цілісної моделі публічного управління безпекою територіальних громад залишається недостатньо розробленим. Наявні дослідження не повною мірою враховують необхідність інтеграції аналітичних інструментів, міжсекторальної координації та адаптивних механізмів реагування на загрози. У зв'язку із цим виникає потреба в поглибленому теоретичному обґрунтуванні та розроблені нових підходів до управління безпекою територіальних громад, що визначає актуальність пропонованого дослідження.

© Рачинський Анатолій, Кузьмич Аліна, 2025

ISSN 3041-1912 (Print), ISSN 3041-1920 (Online)

Видавничий центр Київського університету ім. Тараса Шевченка
Київський університет імені Тараса Шевченка
ВИДАВНИЧИЙ ЦЕНТР

Мета дослідження – обґрунтування теоретичних засад і розроблення інтегрованої моделі публічного управління безпекою територіальних громад в умовах сучасних викликів на основі узагальнення наукових підходів й аналізу емпіричних даних**.**

Методи

Використано формально-логічний, термінологічний аналіз (для концептуалізації понять "безпека територіальних громад", "резилієнтність", "інтегроване управління"), системний метод (для розгляду безпеки як багаторівневої та взаємопов'язаної системи), порівняльний аналіз і наукове узагальнення (під час дослідження підходів вітчизняних науковців), інституційний і соціоцентричний підходи (для аналізу ролі органів влади та громадянської участі), емпіричний аналіз (для оцінки сучасного стану безпеки на основі статистичних даних), метод моделювання (у процесі розробки інтегрованої моделі забезпечення безпеки територіальних громад).

Результати

Трансформація системи публічного управління в Україні, зумовлена реформою децентралізації, євроінтеграційними процесами та безпрецедентними викликами воєнного характеру, сформувала нову управлінську реальність, у межах якої територіальні громади постають не лише базовою адміністративно-територіальною одиницею, але й ключовим суб'єктом забезпечення безпеки. Перенесення значної частини повноважень на місцевий рівень супроводжується підвищенням відповідальності громад за функціонування критичних систем життєзабезпечення, соціальну стабільність, економічну стійкість й організацію реагування на кризові ситуації.

Сучасне безпекове середовище характеризується високим рівнем невизначеності, що виявляється у багатовимірності загроз, їхній взаємозалежності та здатності до швидкої трансформації. У межах територіальних громад відбувається концентрація ризиків різної природи: від воєнних і техногенних до соціально-економічних та гуманітарних. Руйнування інфраструктури, порушення логістичних ланцюгів, демографічні дисбаланси, зростання соціальної напруги формують складну конфігурацію викликів, що потребують комплексного управлінського реагування.

У такому контексті безпека територіальних громад набуває характеристик інтегрованого об'єкта публічного управління, що формується як результат взаємодії інституційних, економічних, соціальних та інформаційних компонентів. Ідеться про складну систему, функціонування якої залежить від здатності органів влади забезпечити узгодженість управлінських рішень, ефективність використання ресурсів та координацію діяльності різних суб'єктів.

Водночас відсутність єдиного наукового підходу до визначення сутності безпеки територіальних громад ускладнює формування ефективних механізмів її забезпечення. Значна кількість досліджень присвячена окремим аспектам безпеки, однак їхня фрагментарність не дає змоги сформувати цілісне уявлення про цей феномен. У зв'язку із цим актуалізується необхідність систематизації наукових підходів, представлених у працях вітчизняних дослідників.

Сучасний український науковий дискурс у сфері публічного управління та безпеки демонструє поступове формування інтегративного підходу до розуміння безпеки територіальних громад. Вітчизняні науковці акцентують увагу на різних аспектах зазначеного явища, що допомагає розкрити його багатовимірний характер.

У працях М. Шкільняка й А. Гавури безпеку розглянуто як складну системну категорію, що формується під впливом гібридних загроз та потребує інтеграції військових, економічних і соціальних інструментів (Шкільняк, & Гавура, 2025). У межах такого підходу особлива увага приділяється необхідності створення ефективної системи координації між різними суб'єктами безпекової політики, що має ключове значення для функціонування територіальних громад в умовах кризових викликів.

Розвиток концепції стійкості територіальних систем втілився в дослідженнях В. Якобчука, А. Войтенко, В. Довженка й Н. Пугачової, які обґрунтовують, що безпека територіальних громад визначається їхньою здатністю адаптуватися до змін середовища та забезпечувати відновлення функціонування після кризових впливів (Якобчук та ін., 2024). Такий підхід дає змогу розглядати безпеку не як статичний стан, а як динамічний процес, що охоплює адаптацію, розвиток і трансформацію.

Інституційний вимір безпеки детально аналізується у працях М. Волосюка й І. Суренка, де підкреслюється, що ефективність забезпечення безпеки територіальних громад безпосередньо залежить від рівня спроможності органів публічного управління (Волосюк, & Сіренко, 2021). Дослідники акцентують увагу на необхідності підвищення якості управлінських рішень, розвитку стратегічного планування та забезпечення координації між різними рівнями влади.

У роботах А. Терент'євої безпеку розглянуто як системну характеристику державного управління, що охоплює політичні, економічні та соціальні аспекти (Терент'єва, 2022). Авторка обґрунтовує, що територіальні громади є ключовими елементами безпекової системи, оскільки саме на локальному рівні відбувається реалізація більшості управлінських рішень.

Соціальний аспект безпеки розкрито у працях А. Мокія, Н. Павліхи, О. Дацко, Н. Науменко та А. Гуменюк, які підкреслюють значення довіри до влади й активної участі громадян у забезпеченні стабільності територій (Мокій та ін., 2018). У дослідженнях доводиться, що високий рівень соціального капіталу сприяє підвищенню стійкості громад до кризових впливів.

У дослідженнях А. Бакурова й А. Діденка безпеку територіальних громад розглянуто через призму ефективності публічного управління, де визначальне значення має здатність органів влади забезпечувати комплексний підхід до розв'язання безпекових проблем (Бакурова, & Діденко, 2022).

Проблематика цивільного захисту як складової безпеки територіальних громад знайшла відображення у працях Т. Стешенко, А. Кречика та О. Кривець, які обґрунтовують необхідність формування ефективних механізмів реагування на надзвичайні ситуації (Стешенко та ін., 2025). Автори підкреслює, що ефективність таких механізмів визначається рівнем підготовки управлінських кадрів і наявністю ресурсного забезпечення.

З метою систематизації наведених наукових підходів доцільним є їхнє узагальнення у табл. 1.

Систематизація наукових підходів дає змогу зробити висновок про формування інтегративної парадигми безпеки територіальних громад у вітчизняній науці. Ключовою тенденцією постає відхід від вузького трактування безпеки як захищеності від загроз до її розуміння як комплексного процесу управління розвитком територій. Така трансформація наукових уявлень відображає зміну ролі територіальних громад у системі публічного управління, де локальний рівень перестає виконувати виключно функцію реалізації державної політики й отримує ознаки самостійного суб'єкта безпекових процесів.

Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Державне управління

ISSN 1728-3817

Таблиця 1

Аналіз підходів науковців до безпеки територіальних громад

Науковець	Сутність підходу	Ключові категорії	Методологічна основа	Управлінський вимір
М. Шкільняк, А. Гавура	Системна безпека в умовах гібридних загроз	Гібридність, інтеграція	Системний	Міжсекторальна координація
В. Якобчук, А. Войтенко, В. Довженко, Н. Пугачова	Стійкість територіальних систем	Резилієнтність	Адаптивний	Відновлення
М. Волосюк, І. Сіренко	Результат ефективного управління	Інституційна спроможність	Інституційний	Координація
А. Терент'єва	Безпека як системна характеристика держави	Системність	Комплексний	Інтеграція політик
А. Мокій, Н. Павліха, О. Дацко, Н. Науменко, А. Гуменюк	Соціальна взаємодія як основа безпеки	Довіра, участь	Соціоцентричний	Соціальна згуртованість
А. Бакурова, А. Діденко	Управлінська ефективність	Комплексність	Управлінський	Оптимізація рішень
Т. Стешенко, А. Кречик, О. Кривець	Цивільний захист	Реагування	Функціональний	Кризове управління

Джерело. Розроблено авторами.

Особливого значення набуває поєднання інституційного та соціального підходів, що допомагає забезпечити ефективність управлінських рішень і водночас урахувати потреби населення. У зазначеному контексті територіальну громаду розглянуто не лише як об'єкт управлінського впливу, але і як активного учасника формування безпекового середовища, що здатен генерувати внутрішні ресурси стійкості, адаптації та розвитку. Посилення ролі громадянської участі, зростання значення довіри до влади та формування соціального капіталу визначають нову якість взаємодії між владними структурами та населенням.

Аналіз наукових позицій свідчить про необхідність інтеграції різних підходів у межах єдиної концепції публічного управління безпекою територіальних громад, що сприятиме забезпеченню їхньої стійкості і розвитку в умовах сучасних викликів. Безпекова проблематика набуває комплексного характеру, що передбачає врахування взаємозв'язку між економічними, соціальними, інфраструктурними й управлінськими чинниками.

Узагальнення наукових підходів дає змогу сформувати цілісне уявлення про безпеку територіальних громад як складне, багаторівневе та динамічне явище, що не зводиться до окремих функціональних складових. Виявляється поступовий перехід від статичного розуміння безпеки як стану захищеності до її інтерпретації як інтегрованого процесу управління ризиками, ресурсами й розвитком територіальних систем. У межах інституційного підходу безпека постає як підсумок ефективної діяльності органів публічного управління, спроможних забезпечити координацію між суб'єктами, узгодженість політик і стратегічну спрямованість управлінських рішень.

Водночас соціоцентричний вимір акцентує увагу на значенні довіри, громадянської участі та рівня соціального капіталу як фундаменту стабільності територій. Резилієнтнісний підхід доповнює зазначені положення, підкреслюючи здатність територіальних громад до адаптації, самовідновлення та розвитку в умовах невизначеності. Поєднання цих підходів формує методологічну основу для комплексного розуміння безпеки як інтегрованого процесу, що охоплює різні аспекти функціонування територіальних систем.

Отже, безпеку територіальних громад доцільно інтерпретувати як інтегрований об'єкт публічного управління, що формується завдяки взаємодії інституційних, соціальних, економічних та управлінських факторів. Такий підхід відкриває можливості для формування комплексного бачення механізмів її забезпечення, що передбачає поєднання стратегічного планування, ефективної координації, управління ризиками й розвитку внутрішнього потенціалу громад.

Отримані теоретичні узагальнення створюють методологічне підґрунтя для подальшого аналізу практичних аспектів забезпечення безпеки територіальних громад, що передбачає звернення до реальних кейсів та емпіричних даних, здатних підтвердити або уточнити сформульовані теоретичні положення.

Сучасний стан безпеки територіальних громад в Україні формується під впливом багатовимірних кризових процесів, що охоплюють інфраструктурний, економічний, соціально-демографічний й енергетичний виміри. Ключовим джерелом кількісної оцінки постає спільне дослідження Світового банку, Європейської комісії, ООН й Уряду України – "Ukraine Third Rapid Damage and Needs Assessment" (RDNA3).

Згідно з офіційним звітом RDNA3, станом на 31 грудня 2023 р. прямі збитки в Україні становили 152 млрд дол. США, а загальні потреби у відновленні оцінені у 486 млрд дол. США протягом наступних десяти років (World Bank…, 2024a). Водночас економічні втрати, пов'язані з руйнуванням виробничих ланцюгів та інфраструктури, перевищили 499 млрд дол. США, що свідчить про системний характер дестабілізації територій (Hellenic Ministry of Foreign Affairs, 2024).

Особливо значущим є житловий компонент безпеки територіальних громад. У звіті RDNA3 зафіксовано, що пошкоджено або зруйновано понад 2,5 млн домогосподарств, що становить приблизно 13 % усього житлового фонду країни (World Bank, 2025). Для територіальних громад такі показники означають необхідність масштабної трансформації житлової політики, включно зі створенням тимчасового житла, реконструкцію інфраструктури й інтеграцію переміщеного населення.

Інфраструктурний вимір безпеки характеризується значними руйнуваннями транспортної, освітньої та медичної інфраструктури. За даними KSE Institute, оприлюдненими у 2024 р., загальний обсяг пошкодженої інфраструктури досяг 155 млрд дол. США, що підтверджує масштаби матеріальних втрат на рівні територіальних громад. У структурі збитків найбільшу частку становлять житлові будівлі, транспортні мережі та промислові об'єкти (World Bank…, 2024b). Такий рівень руйнувань безпосередньо впливає на здатність громад забезпечувати базові послуги, що формує нові виклики для системи публічного управління.

Видавництво Державний університет «Київський авіаційний інститут»

Енергетична складова безпеки набула критичного значення. Унаслідок системних атак на енергетичну інфраструктуру збитки енергетичному сектору перевищили 56 млрд дол. США, що суттєво обмежує можливості стабільного функціонування територій. У межах RDNA3 підкреслюється, що енергетичний сектор входить до числа найбільш постраждалих, поряд із житловим та транспортним (World Bank, 2025). Для територіальних громад це означає ризики перебоїв у водопостачанні, опаленні, роботі лікарень та інших критичних об'єктів.

Соціально-демографічний вимір безпеки визначається масштабами внутрішнього переміщення населення. За даними Міжнародної організації з міграції (IOM), у 2024 р. кількість внутрішньо переміщених осіб перевищувала 3,5 млн осіб, що створює суттєве навантаження на громади, що їх приймають, особливо у центральних і західних регіонах (World Bank…, 2024b). Паралельно понад 4,7 млн осіб повернулися до місць постійного проживання, що зумовлює необхідність відновлення житлової та соціальної інфраструктури.

Економічний вимір безпеки також зазнав суттєвих трансформацій. За оцінками Світового банку, у 2022 р. економіка України скоротилася приблизно на 29 % ВВП, що стало найглибшим падінням за весь період незалежності. Попри часткове відновлення у 2023 р., локальні економіки територіальних громад залишаються вразливими через втрату виробничих потужностей і зниження інвестиційної активності (World Bank, 2025).

Важливим показником також є фінансова спроможність громад у контексті відновлення. У матеріалах RDNA3 зазначено, що лише на 2024 рік необхідно близько 15 млрд дол. США для пріоритетних заходів відновлення, проте близько 9,5 млрд дол. залишаються незабезпеченими фінансуванням (UNDP, 2024). Такий розрив між потребами і ресурсами суттєво обмежує можливості територіальних громад у реалізації безпекової політики.

Суттєвим є також територіальний розподіл збитків. За даними RDNA, близько 72 % усіх пошкоджень припадає на прифронтові регіони – Донецьку, Харківську, Луганську, Запорізьку, Херсонську та Київську обл. (World Bank, 2025). Така концентрація втрат свідчить про нерівномірність безпекового середовища та необхідність диференційованого підходу до управління територіями.

Узагальнення емпіричних даних дає можливість сформулювати низку ключових характеристик сучасного стану безпеки територіальних громад. По-перше, спостерігається масштабна деструкція матеріальної основи функціонування територій. По-друге, відбувається трансформація соціально-демографічної структури населення. По-третє, посилюється залежність безпеки громад від зовнішньої фінансової й інституційної підтримки. По-четверте, зростає значення адаптивності системи публічного управління як ключового чинника забезпечення стійкості.

Отже, практичний аналіз підтверджує, що безпека територіальних громад формується як інтегрований процес, у межах якого взаємодіють різні сфери життєдіяльності. Наявні виклики та дисбаланси зумовлюють необхідність переходу до нової моделі публічного управління, орієнтованої на інтеграцію ресурсів, підвищення стійкості та розвиток адаптивних механізмів реагування.

Сучасний стан безпеки територіальних громад, підтверджений емпіричними даними, виявляє глибоку структурну трансформацію безпекового середовища, що потребує переосмислення традиційних підходів до публічного управління. Масштабні руйнування інфраструктури, демографічні зміни, економічна нестабільність й енергетичні ризики формують складну систему взаємопов'язаних загроз, які не можуть бути ефективно нейтралізовані в межах галузевих або фрагментарних управлінських рішень. У зв'язку із цим виникає об'єктивна необхідність формування інтегрованої моделі забезпечення безпеки територіальних громад, орієнтованої на комплексність, адаптивність і міжсекторальну взаємодію.

Поглиблений аналіз функціонування системи публічного управління дає змогу встановити, що ключовими проблемами залишаються недостатній рівень координації між різними рівнями влади, фрагментарність інформаційних потоків, обмеженість ресурсної бази та домінування реактивного характеру управлінських рішень. Значна частина заходів спрямовується на ліквідацію наслідків криз, тоді як превентивна складова залишається недостатньо розвиненою. Така ситуація обумовлює зниження ефективності безпекової політики та підвищення вразливості територіальних систем. У межах подолання зазначених обмежень представлено авторський підхід до формування інтегрованої моделі забезпечення безпеки територіальних громад, що базується на поєднанні інституційного, функціонального та процесного вимірів управління (рис. 1).

Запропонована модель відображає інтегровану природу безпеки територіальних громад як складної соціально-економічної й управлінської системи, функціонування якої визначається не ізольованими управлінськими впливами, а їхньою узгодженою взаємодією у просторі й часі. Її концептуальною основою постає поєднання вертикальної та горизонтальної координації, що формує багаторівневу архітектуру публічного управління. Вертикальний вимір забезпечує інституційну цілісність системи через узгодження стратегічних, тактичних й операційних рішень між міжнародним, національним, регіональним і локальним рівнями. На кожному із зазначених рівнів відбувається не лише реалізація управлінських функцій, але й трансформація політик відповідно до специфіки територій, ресурсних можливостей і характеру загроз. Такий підхід допомагає уникнути фрагментарності рішень і забезпечити їхню послідовність, що є критично важливим в умовах багатовекторних кризових впливів.

Горизонтальний вимір моделі формує інтеграцію функціональних підсистем, серед яких ключове значення мають економічна, соціальна, інфраструктурна, енергетична, інформаційна та безпекова компоненти. Взаємодія між ними набуває системоутворювального характеру, оскільки жодна із зазначених сфер не функціонує автономно. Порушення енергетичної інфраструктури призводить до дестабілізації соціальної сфери, обмеження економічної активності та зниження якості публічних послуг. Відповідно, забезпечення безпеки територіальних громад вимагає синхронізації управлінських рішень у різних секторах, що досягається через горизонтальну координацію.

Ключовою інноваційною складовою моделі є виділення аналітичного контуру як самостійного елемента управління. Його функціональне призначення полягає у формуванні інформаційної основи ухвалення рішень, що охоплює збір, обробку, аналіз й інтерпретацію даних, а також моделювання можливих сценаріїв розвитку ситуації. У сучасних умовах саме аналітичний контур визначає здатність системи управління переходити від реактивної до проактивної моделі, у межах якої акцент переноситься з ліквідації наслідків на запобігання загроз. Використання цифрових технологій, великих даних й інструментів штучного інтелекту забезпечує підвищення точності прогнозування, що допомагає мінімізувати ризики й оптимізувати розподіл ресурсів.

Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Всі права захищені

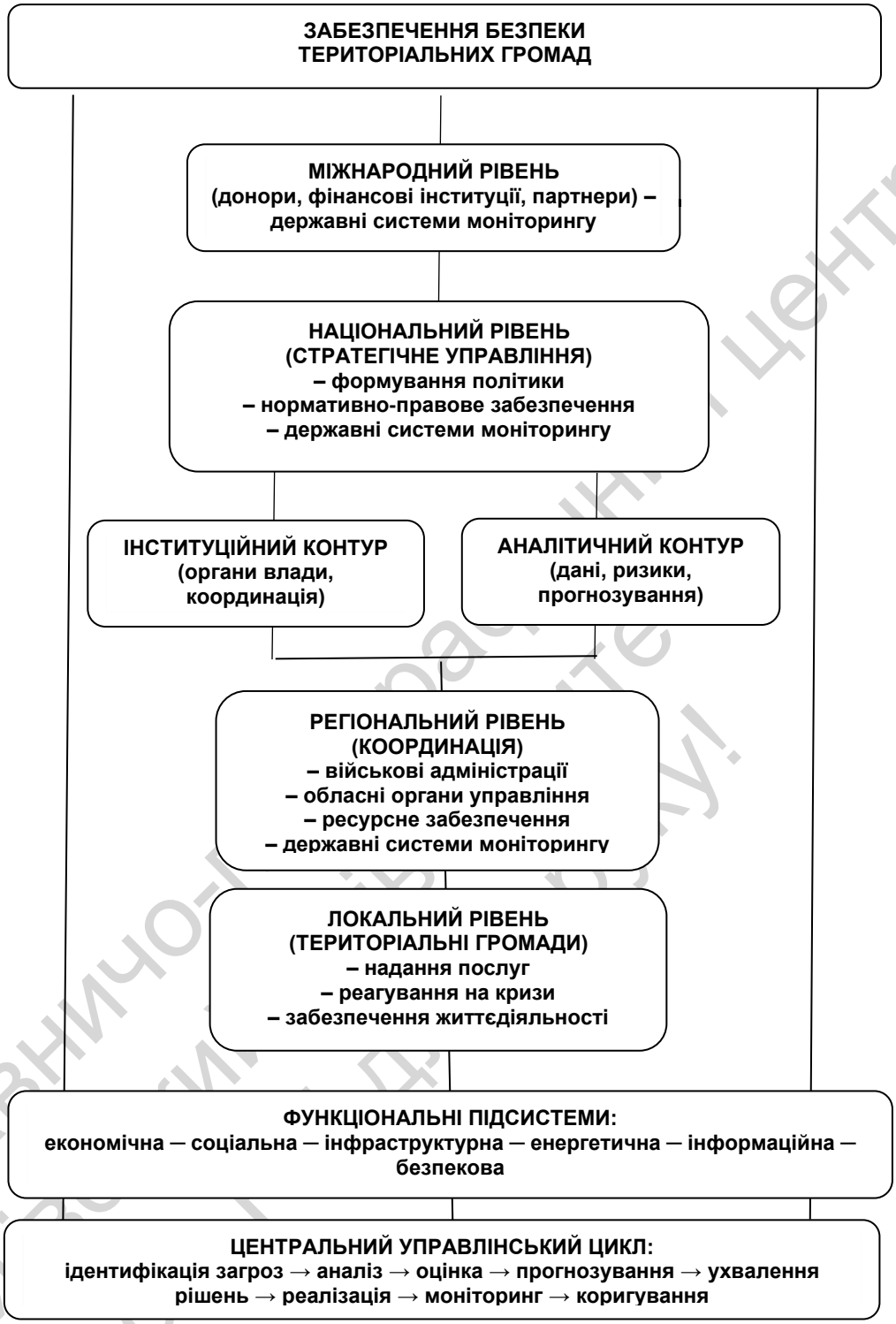

Рис. 1. Інтегрована багаторівнева модель забезпечення безпеки територіальних громад

Джерело. Розроблено авторами.

Центральний управлінський цикл, закладений у модель, забезпечує безперервність управлінських процесів і їхню адаптацію до змін зовнішнього середовища. Він охоплює послідовні етапи ідентифікації загроз, їхньої аналітичної оцінки, прогнозування розвитку, ухвалення управлінських рішень, реалізації заходів, моніторингу результатів і подальшого коригування політики. Особливістю такого циклу постає його замкнений характер, що передбачає постійний зворотний зв'язок і можливість оперативного внесення змін у процес управління. У підсумку формується адаптивна система, здатна ефективно реагувати на динамічні виклики.

Розвиток зазначеної моделі вимагає комплексного удосконалення механізмів забезпечення безпеки територіальних громад. Один із ключових напрямів – формування національної інтегрованої цифрової платформи

Видавничо-інформаційний центр "Київський університет ім. Б. Грінченка"

безпеки, що забезпечить консолідацію інформаційних ресурсів різних секторів і рівнів управління. Така платформа має функціонувати як єдине аналітичне середовище, що дає змогу отримувати актуальні дані в режимі реального часу, здійснювати їхню обробку та формувати управлінські рішення на основі об'єктивної інформації. Інтеграція технологій штучного інтелекту забезпечить можливість виявлення прихованих закономірностей, прогнозування кризових ситуацій і моделювання сценаріїв їхнього розвитку.

Інституційне посилення системи передбачає створення регіональних центрів резилієнтності, що виконуватимуть функцію координаційних вузлів у межах територіальних систем. Такі центри забезпечуватимуть взаємодію між органами влади, службами реагування, бізнесом і громадянським суспільством, формуватимуть сценарії реагування на кризові ситуації та здійснюватимуть підготовку персоналу. Їхнє функціонування сприятиме підвищенню рівня готовності територіальних громад до різних типів загроз і забезпечить ефективність управлінських рішень у кризових умовах.

Стратегічний вимір удосконалення системи безпеки пов'язаний з упровадженням багаторівневої системи планування, що передбачає узгодження стратегій розвитку територіальних громад із національними пріоритетами. Використання сценарного підходу дає можливість ураховувати можливі варіанти розвитку подій і формувати альтернативні стратегії реагування. Такий підхід підвищує гнучкість управління та забезпечує можливість швидкого адаптування до змін середовища.

Фінансова складова безпеки набуває особливого значення в умовах обмеженості ресурсів. Посилення фінансової спроможності територіальних громад передбачає диверсифікацію джерел доходів, упровадження механізмів антикризового бюджетування й активне залучення інвестиційних ресурсів. Формування резервних фондів, використання середньострокового планування й упровадження інструментів фінансового прогнозування дають змогу забезпечити стабільність функціонування територій у кризових умовах.

Соціальний вимір удосконалення системи безпеки пов'язаний із розвитком соціального капіталу, що постає важливим чинником стійкості територіальних громад. Підвищення рівня довіри до органів влади, розширення можливостей участі громадян в ухваленні рішень, підтримка громадських ініціатив сприяють формуванню ефективної взаємодії між владою та суспільством. Така взаємодія забезпечує мобілізацію внутрішніх ресурсів територій та підвищує їхню здатність до самоорганізації.

Важливим напрямом є інтеграція енергоефективних рішень у систему забезпечення безпеки. Зменшення залежності від централізованих джерел енергії, розвиток локальних систем генерації, упровадження енергоощадних технологій допомагають підвищити автономність територіальних громад і знизити їхню вразливість до зовнішніх впливів. У цьому контексті енергоефективність постає не лише економічним інструментом, але й стратегічним фактором безпеки.

Узагальнюючи викладене, варто зазначити, що запропонована модель формує нову концептуальну основу публічного управління безпекою територіальних громад, у межах якої забезпечується інтеграція інституційних, аналітичних і функціональних елементів. Її реалізація сприяє підвищенню ефективності управлінських рішень, забезпеченню адаптивності системи та формуванню передумов для сталого розвитку територій в умовах сучасних викликів.

Дискусія і висновки

Отримані результати свідчать про трансформацію наукового підходу до безпеки територіальних громад від вузького, галузевого розуміння до інтегрованого бачення як багаторівневого процесу публічного управління. Встановлено, що ефективність забезпечення безпеки визначається не домінуванням окремого підходу, а поєднанням інституційного, соціального та резилієнтнісного вимірів.

Емпіричні дані підтверджують високий рівень складності сучасного безпекового середовища, що формується під впливом інфраструктурних руйнувань, демографічних змін, економічної нестабільності й енергетичних ризиків. У таких умовах реактивна модель управління втрачає ефективність, що обумовлює необхідність переходу до проактивного й адаптивного підходу.

Запропонована інтегрована модель забезпечення безпеки територіальних громад, що охоплює аналітичний контур, створює передумови для ухвалення обґрунтованих управлінських рішень і підвищення стійкості територій. Водночас її реалізація стримується обмеженістю ресурсів, недостатньою цифровізацією та слабкою координацією між рівнями влади.

Узагальнюючи, підкреслимо: ефективне управління безпекою територіальних громад потребує інтеграції інституційних механізмів, розвитку аналітичних інструментів й активізації участі громадян, що забезпечить формування стійкої та адаптивної системи управління в умовах сучасних викликів.

Внесок авторів: Анатолій Рачинський – концептуалізація теоретико-методологічних засад дослідження безпеки територіальних громад, формування наукової ідеї інтегрованого підходу до публічного управління, наукове керівництво, валідація результатів, критичний перегляд змісту та редагування статті; Аліна Кузьмич – концептуалізація дослідницького дизайну та моделі забезпечення безпеки територіальних громад, методологія, формальний та емпіричний аналіз, узагальнення наукових підходів, розроблення інтегрованої моделі, написання початкового варіанта (чернетки) статті, написання (перегляд і редагування).

Джерела фінансування. Це дослідження не отримало жодного гранту від фінансової установи в державному, комерційному або некомерційному секторах.

Список використаних джерел

Бакурова, А. В., & Діденко, А. В. (2022). Формування системи безпеки об'єднаних територіальних громад. *Наукові перспективи*, 6(24), 203–214. https://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/1876/1874

Волосюк, М. В., & Сіренко, І. В. (2021). Економічна безпека територіальної громади в системі забезпечення її сталого розвитку. *Економіка та держава*, 6, 105–109. http://www.economy.in.ua/pdf/6_2021/19.pdf

Мокій, А. І., Павліха, Н. В., Дацко, О. І., Науменко, Н. С., & Гуменюк, А. М. (2018). Соціальна безпека територіальних громад у контексті регіональної політики України. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*, 6(134), 42–50. http://ird.gov.ua/sep/sep20186(134)/sep20186(134)_042_MokiyA,PavlikhaN,DatskoO,NaumenkoN,HumenyukA.pdf

Стешенко, Т. В., Кречик, А. С., & Кривець, О. В. (2025). Стійкість територіальних громад в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*, 88, 197–202. https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2025/05/30.pdf

Терент'єва, А. В. (2022). Управління безпекою територіальної громади в умовах кризи. *Публічне урядування*, 5(33), 89–94. https://journals.maup.com.ua/index.php/public-management/article/view/2564

Шкільняк, М. М., & Гавура, А. О. (2025). Територіальні громади в системі формування єдиного безпекового простору. *Актуальні проблеми економіки*, 8(290), 233–242. https://eco-science.net/wp-content/uploads/2025/08/8.25._topic_Mykhailo-Shkilniak-Artur-Havura-233-243.pdf

Якобчук, В. П., Войтенко, А. Б., Довженко, В. А., & Пугачова, Н. С. (2024). Публічна безпека територіальних громад в умовах воєнного стану. *Державне управління: удосконалення та розвиток*, 4. https://nayka.com.ua/index.php/dy/article/view/3472/3506

Hellenic Ministry of Foreign Affairs. (2024). *Third Ukraine rapid damage and needs assessment (RDNA3).* Hellenic Aid. https://hellenicaid.mfa.gr/en/third-ukraine-rapid-damage-and-needs-assessment-rdna3

United Nations Development Programme (UNDP). (2024, February 15). *Updated Ukraine recovery and reconstruction needs assessment.* https://www.undp.org/ukraine/publications/updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-assessment

World Bank, Government of Ukraine, European Commission, & United Nations. (2024a). *Ukraine third rapid damage and needs assessment (RDNA3).* World Bank.

ISSN 1728-3817

https://openknowledge.worldbank.org/entities/publication/817e607e-2933-4b5c-a716-8af453ca1ed0

World Bank, Government of Ukraine, European Union, & United Nations. (2024b). Ukraine third rapid damage and needs assessment (RDNA3), February 2022 – December 2023. World Bank. https://documents1.worldbank.org/curated/en/099021324115085807/pdf/P1801741bea12c012189ca16d95d8c2556a.pdf

World Bank. (2025). *Updated Ukraine recovery and reconstruction needs assessment released*. World Bank. https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2025/02/25/updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-assessment-released

References

Bakurov, A. V., & Didenko, A. V. (2022). Formation of the security system of united territorial communities. *Scientific Perspectives*, 6(24), 203–214 [in Ukrainian]. https://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/1876/1874

Hellenic Ministry of Foreign Affairs. (2024). *Third Ukraine rapid damage and needs assessment (RDNA3).* Hellenic Aid. https://hellenicaid.mfa.gr/en/third-ukraine-rapid-damage-and-needs-assessment-rdna3/

Mokiy, A. I., Pavlikha, N. V., Datsko, O. I., Naumenko, N. S., & Gumenyuk, A. M. (2018). Social security of territorial communities in the context of regional policy of Ukraine. *Socio-economic problems of the modern period of Ukraine*, 6(134), 42–50 [in Ukrainian]. http://ird.gov.ua/sep/sep20186(134)/sep20186(134)_042_MokiyA,PavlikhaN,DatskoO,NaumenkoN,HumenyukA.pdf

Shkilniak, M. M., & Havura, A. O. (2025). Territorial communities in the system of forming a single security space. *Current problems of economy*, 8(290), 233–242 [in Ukrainian]. https://eco-science.net/wp-content/uploads/2025/08/8.25._topic_Mykhailo-Shkilniak-Artur-Havura-233-243.pdf

Steshenko, T. V., Krechyk, A. S., & Kryvets, O. V. (2025). Resilience of territorial communities in Ukraine. *Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University*, 88, 197–202 [in Ukrainian]. https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2025/05/30.pdf

Terent'eva, A. V. (2022). Managing the security of a territorial community in times of crisis. *Public Governance*, 5(33), 89–94 [in Ukrainian]. https://journals.maup.com.ua/index.php/public-management/article/view/2564

United Nations Development Programme (UNDP). (2024, February 15). *Updated Ukraine recovery and reconstruction needs assessment*. https://www.undp.org/ukraine/publications/updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-assessment

Volosyuk, M. V., & Sirenko, I. V. (2021). Economic security of a territorial community in the system of ensuring its sustainable development. *Economy and State*, 6, 105–109. http://www.economy.in.ua/pdf/6_2021/19.pdf [in Ukrainian].

World Bank, Government of Ukraine, European Commission, & United Nations. (2024a). *Ukraine third rapid damage and needs assessment (RDNA3).* World Bank. https://openknowledge.worldbank.org/entities/publication/817e607e-2933-4b5c-a716-8af453ca1ed0

World Bank, Government of Ukraine, European Union, & United Nations. (2024b). *Ukraine third rapid damage and needs assessment (RDNA3)*. February 2022 – December 2023. World Bank. https://documents1.worldbank.org/curated/en/099021324115085807/pdf/P1801741bea12c012189ca16d95d8c2556a.pdf

World Bank. (2025). *Updated Ukraine recovery and reconstruction needs assessment released*. World Bank. https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2025/02/25/updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-assessment-released

Yakobchuk, V. P., Voitenko, A. B., Dovzhenko, V. A., & Pugacheva, N. S. (2024). Public safety of territorial communities in conditions of martial law. *State administration: improvement and development*, 4 [in Ukrainian]. https://nayka.com.ua/index.php/dy/article/view/3472/3506

Отримано редакцією журналу / Received: 06.10.25
Прорецензовано / Revised: 27.10.25
Схвалено до друку / Accepted: 18.11.25

Anatoliy RACHYNSKY, DSc (Public Adm.), Prof.
ORCID ID: 0000-0001-9888-6978
e-mail: anatolii.rachynskyi@knu.ua
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

Alina KUZMYCH, PhD in the field of knowledge "Public management and administration"
ORCID ID: 0000-0003-0848-5682
e-mail: Alinakuzmich28@gmail.com
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

SECURITY OF TERRITORIAL COMMUNITIES AS AN INTEGRATED OBJECT OF PUBLIC ADMINISTRATION AND MECHANISMS FOR ITS PROVISION

Background. *This study examines the issue of ensuring territorial community security as an integrated object of public administration shaped under conditions of high uncertainty, multidimensional threats, and evolving governance approaches. The study is particularly relevant in the context of wartime challenges, which increase the importance of territorial communities as key actors in ensuring stability, maintaining critical infrastructure, and supporting territorial recovery.*

This article aims to substantiate the theoretical foundations and develop an integrated public administration model for territorial community security under contemporary challenges based on the generalization of scientific approaches and analysis of empirical data.

Methods. *The study employs formal-logical and terminological analysis, a systems approach, comparative analysis, and scientific generalization, as well as institutional and sociocentric approaches, empirical analysis, and modeling.*

Results. *The results show that the security of territorial communities is evolving into a multi-level system of public administration, shaped by the interaction of institutional, social, economic, and infrastructural factors. The findings indicate that decentralization and military challenges have strengthened the role of communities as key actors in ensuring stability and crisis response.*

An integrative security paradigm has been identified, which combines institutional, sociocentric, and resilience approaches, thereby allowing security to be considered as a dynamic process of risk management and territorial development. Empirical analysis confirms the high level of complexity of the security environment, driven by infrastructure destruction, demographic changes, economic losses, and energy risks.

An integrated multi-level model of ensuring territorial community security has been developed, based on a combination of vertical and horizontal coordination and incorporating an analytical framework as the basis for data-driven management. The results demonstrate that its implementation facilitates the transition to proactive, adaptive management and increases the efficiency of decision-making in the security sector.

Conclusions. *The findings indicate that effective territorial community security requires the implementation of an integrated public administration model based on intersectoral interaction, the use of analytical tools, and strengthened institutional capacity. The results of the study expand the theoretical understanding of security as an integrated management process and form the basis for developing practical mechanisms to enhance territorial resilience in the face of modern challenges.*

Keywords: *territorial community security, public administration, integrated management, resilience, decentralization, risk management, local self-government, crisis management, social stability, institutional capacity.*

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The authors declare no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; in the decision to publish the results.

Видавничо-поліграфічний відділ Вернадського Київського національного університету імені Тараса Шевченка